



# RUTA RAFAEL MASÓ Modernisme i Noucentisme

**RUTA RAFAEL MASÓ: UN RECORREGUT PER LA  
GIRONA MODERNISTA I NOUCENTISTA**

**RUTA RAFAEL MASÓ: UN RECORRIDO POR LA  
GIRONA MODERNISTA Y *NOUCENTISTA***

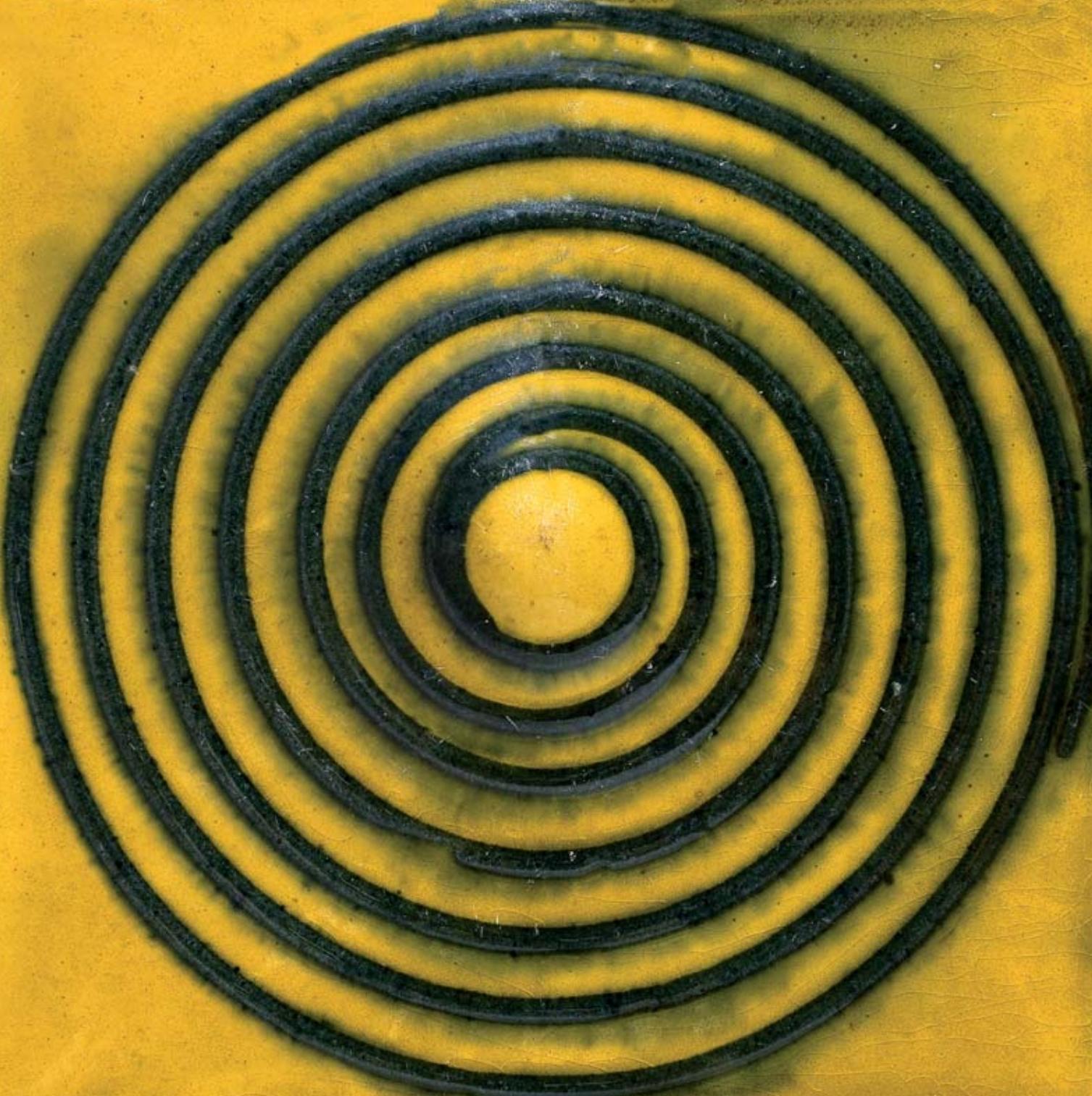
**RAFAEL MASÓ ROUTE: A TOUR OF *MODERNISTA*  
AND *NOUCENTISTA* GIRONA**

**ROUTE RAFAEL MASÓ : UN PARCOURS PAR LA  
GIRONA DU MODERNISME ET DU *NOUCENTISME***

**JORDI FALGÀS  
FOTOGRAFIES DE JORDI PUIG**



**RAFAEL  
MASÓ  
FUNDACIÓ**



La guia que teniu a les mans és una invitació a passejar per la ciutat de Girona i deleitar-vos amb la seva riquesa arquitectònica. Tant si viviu aquí com si heu vingut de fora, tant si ja coneixeu l'obra de Rafael Masó com si us hi apropeu per primera vegada, en aquest recorregut descobrireu que Girona ens ofereix a cada pas –sovint en els llocs més insospitats– grans dosis de riquesa artística i mostres de la refinada inspiració dels nostres avantpassats. Rafael Masó, com a creador i com a ciutadà que es va identificar amb el Noucentisme, a principis del segle XX, va tenir sempre molt present que la seva obra arquitectònica i la seva col·laboració amb altres artistes estava per damunt de tot al servei de la seva ciutat. I com a bon noucentista el que volia era fer una ciutat moderna a partir de la ciutat antiga, que tant estimava i volia preservar. Aquest és, de fet, el recorregut que us proposa aquesta guia. Podeu anar des del cor de la ciutat medieval i, després de travessar el riu Onyar, endinsar-vos a la ciutat moderna fins arribar al punt on, de fet, s'està construint la Girona del futur.

Aquesta guia també és el resultat de l'aposta de l'Ajuntament de Girona per la preservació i l'estudi de l'arquitectura i l'urbanisme moderns, a través de la creació de la Fundació Rafael Masó i la remodelació de la casa natal de l'arquitecte. La guia tampoc hauria estat possible sense el suport del Pla de Foment Turístic de Girona, un projecte cofinançat per l'Ajuntament de Girona i pel Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya; d'Arquia Caixa d'Arquitectes i del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona. Finalment, és important recordar que tant a Girona com a l'àrea urbana de la ciutat hi ha moltes més obres de Rafael Masó, que us convido a conèixer, redescobrir i, sobretot, estimar perquè es conservin.

**Anna Pagans Gruartmoner**

Alcaldessa de Girona  
Presidenta de la Fundació Rafael Masó

*La guía que tenéis en las manos es una invitación a pasear por la ciudad de Girona y deleitaros con su riqueza arquitectónica. Tanto si vivís aquí como si habéis venido a visitarnos, tanto si ya conocéis la obra de Rafael Masó como si os acercáis a ella por primera vez, en este recorrido descubriréis que Girona nos ofrece a cada paso –y a menudo en los sitios más inesperados– grandes dosis de riqueza artística y muestras de la refinada inspiración de nuestros antepasados. Rafael Masó, como creador y como ciudadano que se identificó con el Noucentisme, a principios del siglo XX, tuvo siempre muy presente que su obra arquitectónica y su colaboración con otros artistas estaban por encima de todo al servicio de su ciudad. Y como buen noucentista lo que quería era hacer una ciudad moderna a partir de la ciudad antigua, que tanto amaba y quería preservar. Este es, en realidad, el recorrido que os propone esta guía. Podéis ir desde el corazón de la ciudad medieval hasta, después de cruzar el río Onyar, adentraros en la ciudad moderna y llegar al punto donde ahora mismo se está construyendo la Girona del futuro.*

*Esta guía también es el resultado de la apuesta del Ayuntamiento de Girona por la preservación y estudio de la arquitectura y el urbanismo modernos, mediante la creación de la Fundación Rafael Masó y la remodelación de la casa natal del arquitecto. La guía tampoco habría sido posible sin el apoyo del Plan de Fomento Turístico de Girona, un proyecto cofinanciado por el Ayuntamiento de Girona y el Departamento de Innovación, Universidades y Empresa de la Generalitat de Catalunya; de Arquia Caja de Arquitectos, y del Colegio de Aparejadores y Arquitectos Técnicos de Girona. Finalmente, también quisiera recordar que tanto en Girona como en el área urbana de la ciudad hay muchas más obras de Rafael Masó, que os invito a conocer, redescubrir y, especialmente, amar para que así se conserven.*

**Anna Pagans Gruartmoner**

Alcaldesa de Girona  
Presidenta de la Fundación Rafael Masó

*This guidebook is an invitation to stroll through Girona and delight in the architectural richness of the city. For residents and visitors alike, for those acquainted with Rafael Masó's work and for those who are seeing it for the first time, the route we propose here will enable you to discover the great artistic heritage and the examples of our forebears' refined inspiration that are found at every turn in Girona, often in the most unexpected places. Rafael Masó was aware, as a creator and as a citizen who identified with the early 20<sup>th</sup>-century Catalan Noucentista movement, that his architectural work and his joint projects with other artists were first and foremost a service to his city. In accordance with his Noucentista principles, Masó wished to construct a modern city while still conserving the old city that was so dear to his heart. This guidebook follows in his footsteps, starting out from the heart of the medieval city, crossing over the River Onyar into the modern city, and ending up in an area where the Girona of the future is already under construction.*

*The guidebook is also the result of Girona Town Council's commitment to the conservation and study of modern architecture and town planning projects, with its creation of the Rafael Masó Foundation and renovation works on the architect's family home. Publication of the guidebook would not have been possible without the support of the Girona Tourism Promotion Plan, a project financed by the Girona Town Council and the Ministry of Innovation, Universities and Enterprise of the Government of Catalonia. Additional support has been provided by Arquia Caixa d'Arquitectes, and the Quantity Surveyors' Association of Girona. Finally, it must be remembered that there are many more works by Rafael Masó in Girona city and metropolitan area, which I now invite you to discover or rediscover and, above all, to appreciate, thereby ensuring that they will be preserved for future generations to admire.*

**Anna Pagans Gruartmoner**

Mayor of Girona

President of the Rafael Masó Foundation

Le guide que vous avez en mains est une invitation à arpenter la ville de Girona et à se délecter de sa richesse architecturale. Que vous habtiez ici ou veniez d'ailleurs, que vous connaissiez déjà l'œuvre de Rafael Masó ou l'abordiez pour la première fois, vous découvrirez au cours de cette promenade que Girona offre à chaque pas – et souvent aux endroits les plus inattendus – de grandes doses de richesse artistique et des exemples de l'inspiration raffinée de nos aïeuls. En qualité de créateur comme de citadin qui s'était reconnu dans le *Noucentisme*, au début du XX<sup>e</sup> siècle, Rafael Masó a toujours été convaincu que son œuvre architecturale et sa collaboration avec d'autres artistes étaient avant toute chose au service de sa ville. Et, en bon adepte du *Noucentisme*, il aspirait à créer une ville moderne à partir de la cité ancienne qu'il aimait tant et voulait préserver. Tel est en fait le parcours que vous propose de suivre ce guide. À votre guise, vous partirez du cœur de la cité médiévale, puis, après avoir traversé l'Onyar, vous pénétrerez dans la ville moderne jusqu'à l'endroit où se bâtit désormais la Girona de l'avenir.

Ce guide est aussi le résultat d'un pari de la Mairie de Girona pour la préservation et l'étude de l'architecture et de l'urbanisme modernes, moyennant la création de la Fondation Rafael Masó et le réaménagement de la maison natale de l'architecte. Il n'aurait pas pu voir le jour sans le soutien du Plan de promotion touristique, un projet financé par la Mairie de Girona et le Département d'Innovation, Universités, et Entreprise du Gouvernement de la Catalogne. Soutien additionnel proviens d'Arquia Caixa d'Architectes et de l'Association professionnelle des maîtres d'œuvres projeteurs et des architectes techniques de Girona. Enfin, il est utile de rappeler qu'il y a à Girona, comme dans les environs, de nombreuses autres œuvres de Rafael Masó, que je vous invite à connaître, à redécouvrir et, surtout, à aimer pour qu'elles durent et se conservent.

**Anna Pagans Gruartmoner**

Maire de Girona

Présidente de la Fondation Rafael Masó



## Rafael Masó i Valentí (Girona, 1880-1935)

Nascut en una família conservadora, catòlica, catalanista i il·lustrada, la impremta i editorial que hi havia a la casa, així com l'amor a la pròpia ciutat i les seves tradicions, i la Renaixença cultural catalana, van marcar la personalitat del futur arquitecte. Durant els seus estudis d'arquitectura a Barcelona es va identificar amb el Modernisme arquitectònic i, sobretot, amb l'obra d'Antoni Gaudí. Al mateix temps es va integrar al grup d'artistes i escriptors que poc després crearien l'alternativa al Modernisme, és a dir, el Noucentisme. Després d'obtenir el títol l'any 1906, va començar a exercir la professió a Girona, des d'on treballaria la resta de la seva vida. És per això que la major part de la seva obra és a la ciutat i a les comarques de Girona. Els seus clients van ser també, majoritàriament, industrials, comerciants, entitats bancàries i grans propietaris rurals de la zona. El 1912, després d'un llarg i difícil festeig, es va casar amb Esperança Bru. Durant el viatge de noces va conèixer de primera mà l'arquitectura moderna del centre d'Europa, alguns elements de la qual va integrar a la seva. Aquest moment també coincideix amb la seva progressiva identificació amb els postulats estètics i culturals del Noucentisme, del qual va acabar essent un dels seus màxims exponents. Masó també va afavorir la recuperació d'oficis artístics tradicionals per integrar-los en l'arquitectura moderna, tant en l'ornamentació d'edificis com en la decoració dels interiors. Finalment, cal destacar la seva activitat com a poeta, durant la joventut; més tard com a promotor de l'activitat cultural de la ciutat i també com a regidor de l'Ajuntament. El seu últim gran projecte arquitectònic i urbanístic va ser S'Agaró, una urbanització d'estiu a la Costa Brava. Malauradament, algunes de les seves obres més significatives s'han enderrocat o alterat de forma irreparable.

*Nacido en el seno de una familia conservadora, católica, catalanista e ilustrada, la imprenta y editorial de la familia, así como el amor a la propia ciudad y sus tradiciones, y la Renaixença cultural catalana, marcaron la personalidad del futuro arquitecto. Durante sus estudios de arquitectura en Barcelona se identificó con el Modernismo arquitectónico y, especialmente, con la obra de Antoni Gaudí. Al mismo tiempo se integró en el grupo de artistas y escritores que poco después crearían la alternativa al Modernismo, es decir, el Noucentismo. Después de obtener el título en 1906, empezó a ejercer la profesión en Girona, desde donde trabajaría el resto de su vida. Por esta razón la mayor parte de su obra está en la ciudad y en las comarcas de Girona. Sus clientes fueron, asimismo, mayoritariamente industriales, comerciantes, entidades bancarias y grandes propietarios rurales de la zona. En 1912, después de un largo y dificultoso noviazgo, se casó con Esperança Bru. Durante el viaje de novios conoció de primera mano la arquitectura moderna centroeuropaea, de la cual integró algunos elementos en su obra. Este momento también coincide con su progresiva identificación con los postulados estéticos y culturales del Noucentisme, del cual acabó siendo uno de sus máximos exponentes. Masó también favoreció la recuperación de los oficios artísticos para integrarlos en la arquitectura moderna, tanto en la ornamentación de edificios como en la decoración de interiores. Por último, cabe destacar su actividad como poeta en su juventud, como promotor cultural y, finalmente, como concejal del Ayuntamiento. Su último gran proyecto arquitectónico y urbanístico fue S'Agaró, una urbanización de veraneo en la Costa Brava. Por desgracia algunas de sus obras más significativas han sido demolidas o alteradas de forma irreparable.*

*Rafael Masó i Valentí was born into a cultured, conservative, Catholic family of Catalalist ideology. The personality of the future architect was influenced partly by his family's printing press and publishing house and partly by his love of his native city of Girona and its traditions, and also by the spirit of the 19<sup>th</sup>-century Catalan cultural renaissance (Renaixença). As a student of architecture in Barcelona, Masó identified with the architecture of the Catalan Modernist movement and, above all, with the works of Antoni Gaudí. At that time, he joined the group of artists and writers who were later to forge the Noucentista movement which developed in opposition to Modernism. On qualifying as an architect in 1906, Masó opened a studio in Girona, from where he would practise for the rest of his life. Most of his work was carried out in Girona city and province, and his clients were mainly industrialists, business people, banks and local landowners. In 1912, after a long and difficult courtship, Masó was finally able to marry his beloved Esperança Bru. On their honeymoon trip, he gained first-hand knowledge of modern architecture in Central Europe, features of which he would incorporate later on into his own style. This period also witnessed Masó's gradual identification with the aesthetic and cultural theories of the Noucentista movement, of which he was to become a main advocate. He was interested in the revival of traditional artistic crafts for use in modern architecture, both for exterior ornamentation and interior decoration. Finally, it is also worth mentioning that Rafael Masó wrote poetry as a young man; later on, he worked to promote cultural activity in Girona and held office as city councillor. His last great architectural project was S'Agaró, a summer residential estate on the Costa Brava. Unfortunately, some of his major works have been either demolished or altered beyond recognition.*

Né au sein d'une famille conservatrice, catholique, catalaniste et cultivée, le futur architecte voit sa personnalité marquée par l'activité d'imprimeur - éditeur de sa famille, par l'amour pour sa ville natale et ses traditions, ainsi que par la Renaixença culturelle catalane. Durant ses études d'architecture à Barcelone, il se reconnaît dans le Modernisme architectural et, en particulier, dans l'œuvre d'Antoni Gaudí. Simultanément, il fréquente un groupe d'artistes et d'écrivains qui, peu après, vont fonder un mouvement divergent du Modernisme, à savoir le *Noucentisme*. En 1906, son diplôme en poche, il commence à exercer la profession à Girona, où il travaillera sa vie durant. C'est la raison pour laquelle la majeure partie de son œuvre se trouve à Girona et dans sa région. Ses clients seront, principalement, des industriels, des commerçants, des établissements bancaires et de grands propriétaires terriens locaux. En 1912, après de longues et difficiles fiancailles, il épouse Esperança Bru. Pendant son voyage de noces, il découvre de ses propres yeux l'architecture moderne d'Europe Centrale, dont il fera siens quelques éléments. Cette époque sera également celle de son identification progressive avec les postulats esthétiques et culturels du *Noucentisme*, dont il deviendra l'un des principaux représentants. Il contribuera également à la réhabilitation des métiers artistiques dans le cadre de l'architecture moderne, tant en ce qui concerne l'ornementation des édifices que la décoration des intérieurs. Enfin, rappelons qu'il fut aussi poète dans sa jeunesse, un peu plus tard promoteur de l'activité culturelle de la ville et, enfin, conseiller municipal. Son dernier grand projet architectural et urbanistique aura été S'Agaró, un lotissement estival sur la Costa Brava. Fort malheureusement, quelques-unes de ses œuvres les plus significatives ont été démolies ou irrémissiblement dégradées.

## 1 Casa Masó, 1911-12 / 1918-19

Carrer Ballesteries, núm. 29

Abans de travessar el riu és oportú observar la blanca façana posterior de la Casa Masó, la més ampla de les que hi ha sobre el riu Onyar. Es distingeix per les galeries que Masó va decorar amb plafons de ceràmica groga de la Bisbal. Aquesta és la casa natal de l'arquitecte, on va viure fins al seu casament l'any 1912. A la façana del carrer es pot apreciar com la casa actual és fruit de la unió successiva de quatre habitatges, la qual cosa va donar peu a les dues intervencions de Masó per tal d'unificar els exteriors i ordenar els espais interiors. Aquí és destacable la tribuna del tercer pis, amb la data 1912, i el gran portal dovellat que junt amb la ceràmica de l'entrada li dóna un aire de casa pairal. A la planta baixa és on el pare de l'arquitecte va començar a imprimir i dirigir el *Diario de Gerona* l'any 1889. La casa és actualment la seu de la Fundació Rafael Masó.

*Antes de atravesar el río es oportuno observar la blanca fachada posterior de la Casa Masó, la más ancha de las que se asoman sobre el río Onyar. Se distingue por las galerías que Masó decoró con cerámica amarilla de La Bisbal. Esta es la casa natal del arquitecto, donde vivió hasta su boda en 1912. En la fachada de la calle puede apreciarse como la casa actual es el resultado de la sucesiva unión de cuatro viviendas, lo cual dio pie a las dos intervenciones de Masó para unificar los exteriores y ordenar los espacios interiores. Aquí cabe destacar la tribuna del tercer piso, dónde inscribió la fecha 1912, y el gran portal adovelado que le da un carácter de casa solariega. En la planta baja es dónde el padre del arquitecto empezó a imprimir y dirigir el Diario de Gerona en 1889. Actualmente la casa es la sede de la Fundación Rafael Masó.*

*The best place to view the white rear façade of Masó House, the largest of the dwellings overlooking the Onyar, is from the opposite bank of the river. The distinctive feature of the building is the series of glassed-in galleries which Masó decorated with panels of yellow-glazed ceramic tiles from La Bisbal. This house, where the architect was born and where he lived until his marriage in 1912, was the result of the successive merging of four dwellings, as can be seen from the front façade on the street side. Masó made two interventions here, to unify the exteriors and to order the interior spaces. Noteworthy elements include the third-floor bow window, dating from 1912, and the voussoired entrance and tiled vestibule somewhat in the style of a traditional Catalan manor-house. It was on the ground floor of this building that the architect's father began to edit and print the Diario de Gerona newspaper in 1889. The Rafael Masó Foundation is currently housed here.*

Avant de traverser la rivière, prendre le temps d'observer la blanche façade postérieure de la Maison Masó, la plus large de toutes celles qui surplombent le lit de l'Onyar. Elle se distingue par les galeries que Masó avait fait carreler de céramique jaune de La Bisbal. Il s'agit-là de la maison natale de l'architecte, où il vécut jusqu'à son mariage, en 1912. À l'examen de la façade de la rue, on remarque que la maison actuelle est le résultat de la réunion successive de quatre logements, ce qui réclama deux interventions de Masó pour unifier les extérieurs et agencer les espaces intérieurs. À remarquer ici la tribune du troisième étage, où est gravée la date de 1912, et le grand portail à claveaux qui donne à la maison un air d'hôtel particulier. Au rez-de-chaussée, en 1889, le père de l'architecte installa les premières presses du *Diario de Gerona*, quotidien dont il était le directeur. Actuellement, la maison abrite la Fondation Rafael Masó.



## 2 Bloc Ribas Crehuet, 1927-28

Carrer de la Força, núm. 6

La façana d'aquest edifici de nova planta, dedicat a pisos de lloguer, és un bon exemple del llenguatge arquitectònic de maduresa de Rafael Masó. L'arquitecte va resoldre de forma brillant i subtil la problemàtica d'airecar un edifici entre mitgeres, de planta baixa i quatre pisos, que s'integrés a l'entorn històric i a l'estretor del carrer sense caure en solucions fàcils ni estridents. Mentre la pedra és l'element que domina a la part baixa i l'enllaça amb l'entorn més immediat, a mesura que l'edifici s'enlaira les formes es van tornant més lleugeres. Gràcies a la simetria de la composició i els estucats, a les formes ondulades dels balcons centrals, i al contrast entre el gris de la pedra i el color palla de la resta de la façana, Masó va aconseguir el que s'ha anomenat "una presència sorda –però no diluïda– que enriquex la ciutat sense trencar-ne la continuïtat."

*La fachada de este edificio de nueva planta, dedicado a pisos de alquiler, es un buen ejemplo del lenguaje arquitectónico de la madurez de Rafael Masó. El arquitecto resolvió de forma brillante y sutil la problemática de levantar un edificio entre medianeras, de planta baja y cuatro pisos, que se integrara en el entorno histórico y a la estrechez de la calle sin caer en soluciones fáciles ni estridentes. Mientras que la piedra es el elemento que domina la parte baja y la enlaza con el entorno más inmediato, a medida que se alza las formas del edificio se vuelven más ligeras. Gracias a la simetría de la composición y los estucados, a las formas onduladas de los balcones centrales, y al contraste entre el gris de la piedra y el color paja del resto de la fachada, Masó consiguió lo que se ha llamado “una presencia sorda –pero no diluida– que enriquece la ciudad sin romper su continuidad.”*

*The façade of this block of rental apartments is a good example of Rafael Masó's mature architectural style. The problem of constructing a completely new five-storey building between party walls was resolved in a brilliant, subtle way that avoided the facile response and prevented incongruity with the narrow street and the historic environment. Stone is the predominating element on the lower level and provides continuity with the immediate surroundings. However, at the higher levels of the building there is an increasing lightness of volumes. The symmetrical composition and the stucco work, the undulating lines of the central balconies, and the contrast between the grey of the stone and the straw colour of the rest of the façade, enabled Masó to achieve this “subdued but undiluted presence that enriches the city without breaking its continuity.”*

La façade de cet immeuble locatif est un bon exemple du langage architectural de la maturité de Rafael Masó. En l'occurrence, il a résolu avec brio et subtilité la difficulté que représentait d'élever, entre des murs mitoyens, un bâtiment de quatre étages plus rez-de-chaussée qui se marierait parfaitement au cadre historique et à l'étroitesse de la rue sans succomber ni à la facilité, ni à l'excentricité. Tandis que la pierre, élément dominant de la partie inférieure, fait le lien avec le voisinage immédiat, plus l'édifice s'élève et plus les formes s'en allègent. Grâce à la symétrie de la composition, aux stucs, aux ondulations des balcons centraux et au contraste entre le gris de la pierre et la teinte paille du reste de la façade, Masó a réussi ce qu'il est convenu d'appeler « une présence sourde – mais pas diluée – qui enrichit la ville sans en interrompre la continuité ».



### 3 Farmàcia Masó-Puig, 1908

Carrer Argenteria, núm. 29

Aquesta farmàcia (actualment Farmàcia Saguer) va ser un dels primers encàrrecs importants que va rebre Masó a la ciutat de Girona, ja que consistia en la reforma global d'un local de planta baixa per convertir-lo en farmàcia. L'encàrrec provenia del seu germà Joan, farmacèutic, la qual cosa li va permetre treballar amb llibertat i la possibilitat de convertir-ho en una obra d'art total –és a dir, Masó va reformar tant l'exterior com l'interior, fins a l'últim detall. Malauradament, la seva espectacular façana es va canviar per l'actual el 1935, però a l'interior encara es poden apreciar nombrosos elements del seu gaudinisme de joventut, com els recobriments de ceràmica, la llàmpada del sostre amb trencadís, part del mobiliari, i les lleixes on s'exposen els pots de farmàcia que va dissenyar l'arquitecte –tot amb la col·laboració de nombrosos artesans.

Esta farmacia (actualmente Farmacia Saguer) fue uno de los primeros encargos importantes que Masó recibió en la ciudad de Girona, ya que consistía en la reforma global de un local de planta baja para convertirlo en farmacia. El encargo provenía de su hermano Joan, farmacéutico, lo cual le permitió trabajar con libertad y la posibilidad de convertirlo en una obra de arte total –es decir, Masó reformó tanto el exterior como el interior, hasta el último detalle. Desgraciadamente, su espectacular fachada se cambió por la actual en 1935, pero en el interior aún pueden apreciarse numerosos elementos de su gaudinismo de juventud, como los recubrimientos de cerámica, la lámpara del techo con trencadís, parte del mobiliario, y las estanterías donde están expuestos los botes de farmacia que diseñó el arquitecto –todo con la colaboración de numerosos artesanos.

*One of Masó's first big assignments in Girona city was to convert a ground floor premises into a pharmacy (now Saguer Pharmacy), commissioned by his brother, pharmacist Joan Masó. This circumstance gave the architect a free hand to create a total work of art, as he was able to redesign the whole building, interior and exterior, down to the very last detail. Unfortunately, Masó's spectacular façade was replaced by the present-day shop-front in 1935, but many elements of his early admiration for Antoni Gaudí can still be seen in the interior, such as the ceramic wall tiles, the ceiling lamp with its trencadís ceramic mosaic, some of the original furnishings, and the wrought iron shelves with their pharmacy jars, all of which were designed by the architect with the help of various craftsmen.*

Cette pharmacie (actuellement Pharmacie Saguer) est l'une des premières grosses commandes que Masó ait reçues à Girona ; il s'agissait en effet de transformer entièrement un rez-de-chaussée pour y installer une pharmacie. La commande émanant de son frère Joan, pharmacien, Masó eut toute latitude pour travailler et transformer les lieux en œuvre d'art total – il les modifia à l'extérieur comme à l'intérieur, jusqu'aux moindres détails. Hélas, la façade spectaculaire qu'il avait imaginée fut substituée par l'actuelle en 1935, mais il reste encore à l'intérieur de nombreux éléments de son gaudinisme de jeunesse, en particulier les revêtements de céramique, le plafonnier en *trencadís*, une partie du mobilier et les étagères où étaient exposés les pots à pharmacie qu'avait conçus l'architecte – le tout avec la collaboration de nombreux artisans.



**4 Bloc Cots, 1924 / 1927-28**  
Carrer de Santa Clara, núm. 53

Edifici de planta baixa i cinc pisos, que es va construir en dues fases durant la Dictadura dels anys 20. Primer es va fer el magatzem als baixos i uns anys més tard els pisos. La parra i els raïms que Masó va dibuixar per a l'esgrafiat central de la façana, que comença entre els dos arcs de l'entrada, indica que inicialment hi havia un negoci dedicat als vins. Com en altres edificis d'aquest període, la composició de la façana és molt simètrica i l'interès rau en la contenció formal de Masó. A més d'aquesta sobrietat del conjunt, convé destacar alguns elements decoratius, com els quatre plafons ceràmics amb un motiu floral que emmarquen la façana, la ceràmica verda i negra de l'accés a la botiga, els esgrafiats en forma de corda que ressegueixen algunes obertures i –al capdamunt de la façana– la ceràmica de la part inferior de la barbacana.

*Edificio de planta baja y cinco pisos, construido en dos fases durante la Dictadura de los años 20. Primero se hizo el almacén en los bajos y unos años más tarde los pisos. La parra y las uvas que Masó dibujó para el esgrafiado central de la fachada, que empieza entre los dos arcos de la entrada, indica que inicialmente el negocio estaba dedicado a los vinos. Como en otros edificios de este período, la composición de la fachada es muy simétrica y el interés reside en la contención formal de Masó. Además de esta sobriedad del conjunto, se pueden destacar algunos elementos decorativos, como los cuatro paneles cerámicos con motivo floral que encierran la fachada, la cerámica verde y negra de los accesos a la tienda, los esgrafiados en forma de cuerda que bordean algunas aperturas y –en la parte superior de la fachada– la cerámica de la parte inferior del alero.*

*This is a six-storey building constructed in two stages during the 1920s, at the time of the dictatorship of General Primo de Rivera. The ground floor warehouse was completed during the first stage, followed by the other storeys a few years later. The grape-bearing vines found on the central sgraffito panel of the façade and between the two arched transoms were designed by Masó for the original wine merchant's business on the premises. As in other buildings from the same period, the façade has a symmetrical composition, and the interest lies in the formal restraint exercised by the architect. The sobriety of the whole is offset by several decorative features, such as the four floral-motif tiled panels framing the façade, the shop entrance with its green and black ceramics, the decorative sgraffito rope design surrounding some of the openings, and the ceramic tiles under the barbican at the top of the façade.*

Bâtiment de cinq étages en plus du rez-de-chaussée, construit en deux temps pendant la dictature des années 20. On éleva tout d'abord le magasin de plain-pied, puis, quelques années plus tard, les étages. La vigne vierge et les grappes de raisin que Masó dessina pour le sgraffite central (motif gravé) de la façade, qui prend naissance entre les deux arcs de l'entrée, indiquent que les lieux étaient initialement consacrés au négoce des vins. Comme c'est le cas d'autres édifices de l'époque, la composition de la façade se distingue par son extrême symétrie, l'intérêt résidant dans la retenue formelle de Masó. Outre cette sobriété d'ensemble, on remarquera quelques éléments décoratifs, tels les quatre panneaux revêtus de carreaux à motif floral qui encadrent la façade, la céramique verte et noire des accès de la boutique, les sgraffites en forme de cordon qui bordent certaines ouvertures et – tout en haut de la façade – la céramique de la partie inférieure de l'avant-toit.



## 5 Bloc Salieti, 1914-15

Carrer de la Neu, núm. 1

Joan Salieti, per a qui el 1910-11 Masó havia reformat un casal del segle XIV no gaire lluny d'aquí, al carrer Ciutadans, li va encarregar més tard la construcció d'aquest bloc de pisos de lloguer. Masó va compondre totes les façanes a partir de tres eixos d'obertures que ressalten la simetria i la verticalitat. La plaça Mercaders, de creació recent, dóna actualment més vistositat a una de les dues façanes laterals, però tanmateix la principal és la del carrer de la Neu. A la finestra que hi ha sobre l'entrada, l'arquitecte va utilitzar l'arc d'inflexió, una forma emblemàtica del classicisme noucentista que es va convertir en característica de la majoria dels seus edificis d'aquest període; així com l'abundant rajola del mugró o mamelló (amb una línia espiral) que, acompanyada sempre de la rajola plana de color palla, també va utilitzar molt durant aquests anys.

*Joan Salieti, who had previously commissioned Masó in 1910-11 to renovate a 14<sup>th</sup>-century mansion on nearby Carrer Ciutadans, later assigned him the construction of this block of rental apartments. Masó designed all the façades along a triple alignment of openings that enhances the symmetry and verticality of the building. The recently created Plaça Mercaders has opened up a new perspective onto one of the side façades, but the main façade is on the narrow Carrer de la Neu. The bell-shaped transom was an emblematic Noucentista classical shape that characterised most of Masó's buildings from this period; the use of numerous spiral-decorated "nipple" tiles alternating with plain flat straw-coloured tiles was another characteristic feature from this time.*

*Joan Salieti, para quien en 1910-11 Masó había reformado una casa solariega del siglo XIV no muy lejos de aquí, en la calle Ciutadans, le encargó más tarde la construcción de este bloque de pisos de alquiler. Masó compuso todas las fachadas a partir de tres ejes de aperturas que resaltan la simetría y la verticalidad. La plaza Mercaders, de creación reciente, actualmente da más vistosidad a una de las fachadas laterales, sin embargo la principal es la de la calle de la Neu. En la ventana situada sobre la entrada el arquitecto utilizó el arco de inflexión, una forma emblemática del classicismo noucentista que se convirtió en característica de la mayoría de sus edificios de este período; así como la abundante baldosa del pezón o del mamelón (con una línea espiral) que, acompañada siempre por la baldosa plana de color paja, también utilizó muy a menudo durante estos años.*

*Joan Salieti, pour qui Masó avait restauré en 1910-11 une maison de maître du XIV<sup>e</sup> siècle non loin de là, dans la rue Ciutadans, lui confia quelques temps plus tard la construction de cet immeuble locatif. Masó composa toutes les façades à partir de trois axes d'ouvertures qui en rehaussent la symétrie et la verticalité. Si la toute récente place Mercaders met aujourd'hui davantage en valeur l'une des façades latérales, la principale reste celle de la rue de la Neu. Pour la fenêtre qui surmonte l'entrée, l'architecte a recouru à l'arc infléchi, forme emblématique du classicisme noucentiste qui s'impose comme une caractéristique de la plupart de ses édifices de cette période ; de même que la très fréquente dalle mamelon (avec une ligne en spirale) qu'il utilisera aussi très souvent ces années-là, toujours associée au carreau plat de couleur paille.*



## 6 Bloc Batlle, 1909-10

Carrer Fontanilles, 2

La reforma de la casa de pisos de Lluís Batlle, malauradament, té més interès pel que havia projectat Rafael Masó que no pas pel que finalment es va acabar construït, ja que per desavenïncies amb el propietari va abandonar l'obra abans d'acabar-la. A més, tant el mateix propietari com altres reformes han alterat bastant el conjunt i no tot el que es veu avui va ser projectat per Masó. Tanmateix, és important destacar el coronament de l'edifici amb frontons de rajol vidriat a sardínel (posats de cantell), de color groc, amb garlandes de ceràmica verda coronades per uns caps de mussol també ceràmics. Aquestes peces, dissenyades per Masó i realitzades per Joan B. Coromina a la Bisbal, són una petita mostra de l'estilització que Masó havia descobert en l'arquitectura del Secessionisme austríac.

*La reforma de la casa de pisos de Lluís Batlle, desgraciadamente, tiene más interés por lo que había proyectado Rafael Masó que no por lo que finalmente acabó construyéndose, ya que por desavenencias con el propietario abandonó la obra antes de acabarla. Además, tanto el mismo propietario como otras reformas han acabado alterando bastante el conjunto y no todo lo que se ve hoy fue proyectado por Masó. A pesar de todo, es importante destacar el coronamiento del edificio con frontones de ladrillo vidriado a sardínel (sentados de canto), de color amarillo, con guirnaldas de cerámica verde coronadas por unas cabezas de búho también cerámicas. Estas piezas, diseñadas por Masó y realizadas por Joan B. Coromina en La Bisbal, son una pequeña muestra de la estilización que Masó había descubierto en la arquitectura del Secesionismo austriaco.*

*The renovation of Lluís Batlle's apartment block is interesting not so much for its final construction as for the original plans drawn up by Masó who, however, abandoned the unfinished project due to differences of opinion with the owner. Subsequent renovations have altered the building to a point where it is no longer recognisable as Masó's project. The block is crowned with a remarkable curved pediment consisting of yellow-glazed tiles placed upright on end, interspersed with ceramic owl heads and green-glazed ceramic garlands. The pieces are an example of the stylisation discovered by Masó in the architecture of the Austrian Secessionist movement. His designs were manufactured by ceramist Joan B. Coromina in La Bisbal.*

La restauration de l'immeuble d'habitations Lluís Batlle présente malheureusement davantage d'intérêt pour ce qu'avait projeté Rafael Masó que pour ce qui fut finalement construit ; en effet, suite à des différends avec le propriétaire, l'architecte abandonna les travaux avant qu'ils soient achevés. De plus, le propriétaire lui-même et diverses modifications ultérieures ayant par la suite beaucoup dénaturé le projet, tout ce que l'on voit aujourd'hui n'a pas été projeté par Masó. Malgré tout, on remarquera le couronnement de l'édifice avec ses pignons de briques vitrifiées posées sur leur chant, de couleur jaune, et des guirlandes de céramique verte couronnées de têtes de hibou, également en céramique. Ces pièces, dessinées par Masó et exécutées par Joan B. Coromina à La Bisbal, sont un petit échantillon de la stylisation que Masó avait découverte avec l'architecture du sécessionnisme autrichien.



## 7 Casa Corominas, 1927-28

Plaça del Marquès de Camps, 2

Des del Bloc Batlle, seguint pel carrer Nou, la perspectiva convergeix a la façana de la Casa Corominas, una altra reforma i ampliació d'un edifici que ja existia. En aquest cas es tracta d'un habitatge unifamiliar de planta baixa, tres pisos i golfes; i un nou cos a la part posterior, amb l'entrada al carrer de la Sèquia. Com en el cas de les cases Ribas (2), Cots (4) i Colomer (9), és una bona mostra de l'obra de Masó a Girona durant la segona meitat dels anys 20. En aquest cas l'element més destacat de la façana és la tribuna, que sense trencar la simetria de la composició, sobresurt del pla vertical i concentra diferents elements decoratius que Masó va dissenyar fins a l'últim detall però amb gran sentit de mesura: els esgrafiats, els petits vitralls i els marcs de fusta. A la porta d'accés a la casa també es conserva la reixa de forja que va dissenyar l'arquitecte.

Desde el Bloque Batlle, siguiendo por la calle Nou, la perspectiva converge en la fachada de la Casa Corominas, otra reforma y ampliación de un edificio que ya existía. En este caso se trata de un edificio unifamiliar de planta baja, tres pisos y desván; y un nuevo cuerpo en la parte posterior, con la entrada en la calle Sèquia. Al igual que en las casas Ribas (2), Cots (4) y Colomer (9), es una buena muestra de la obra de Masó en Girona durante la segunda mitad de los años 20. En este caso el elemento más destacado de la fachada es la tribuna, que sin romper la simetría de la composición, sobresale del plano vertical y concentra diferentes elementos decorativos que Masó diseñó hasta el más mínimo detalle, pero con gran comedimiento: los esgrafiados, los pequeños vitrales y los marcos de madera. En la puerta de acceso a la casa también se conserva la reja de forja que diseñó el arquitecto.

*Looking down Carrer Nou from Batlle Block, the perspective converges on Corominas House. A previously existing building was renovated and enlarged by Masó into a five-storey family house, with a new rear extension and entrance from Carrer de la Sèquia. Together with Ribas Crehuet Block (2), Cots Block (4) and Colomer Block (9), this is a good example of Masó's work in Girona during the second half of the 1920s. The most outstanding feature of Corominas House is the bay window protruding from an otherwise flat facade, with decorative elements meticulously designed with great restraint and respect for the symmetry of the composition: sgraffiti, small stained-glass windows and wooden frames. The original wrought-iron front door created by Masó can still be seen.*

Depuis l'immeuble Batlle, en continuant la rue Nou, la perspective aboutit sur la façade de la Maison Corominas, autre restauration et agrandissement d'un bâtiment préexistant. En l'occurrence, il s'agit d'un édifice individuel avec un rez-de-chaussée, trois étages et des combles ; il est flanqué à l'arrière d'un nouveau corps de bâtiment, dont l'entrée donne dans la rue Sèquia. Comme les maisons Ribas (2), Cots (4) et Colomer (9), c'est un bel exemple de l'œuvre réalisée par Masó à Girona pendant la seconde moitié des années 20. Ici, l'élément le plus remarquable de la façade est la tribune qui, sans briser la symétrie de la composition, fait saillie par rapport au plan vertical et concentre différents éléments décoratifs que Masó avait conçus dans les moindres détails, mais avec beaucoup de mesure : les sgraffites, les petits vitraux et les cadres de bois. La porte d'entrée de la maison conserve quant à elle la grille de fer forgé qu'avait dessinée l'architecte.



## 8 Casa Gispert Saüch, 1921-23

Carrer Álvarez de Castro, núm. 9

Aquesta casa culmina la sèrie d'obres que Masó va fer durant la Mancomunitat, és a dir, dins una relativa normalitat per a la cultura catalana que havia permès l'acció modernitzadora del Noucentisme. La casa, de fet, és gairebé una síntesi de la modernitat arquitectònica de Masó. Destaca la solució que va adoptar per a l'angle de les dues façanes laterals, que a la planta baixa va obrir mitjançant els arcs i, a partir del primer pis, va escapçar de forma que va poder crear una terrassa i un xamfrà. Aquest, amb obertures i decoració ceràmica (es repeteix el motiu de les fruites del Bloc Cots), reforça la verticalitat de les finestres laterals, que alternativament també va agrupar en bandes verticals que combinen panells ceràmics amb finestres, i contrasta amb l'efecte flotant que crea la massiva teulada enllairada damunt pilastres.

*Esta casa culmina la serie de obras que Masó llevó a cabo durante la Mancomunitat, o sea, dentro de una relativa normalidad para la cultura catalana que permitió la acción modernizadora del Noucentisme. La casa, en realidad, es casi una síntesis de la modernidad arquitectónica de Masó. Destaca la solución que adoptó para el ángulo de las dos fachadas laterales, que en la planta baja abrió gracias a los arcos y, a partir del primer piso, recortó de forma que le permitió crear una terraza y un chaflán. Este, con aperturas y decoración cerámica (se repite el motivo de las frutas del Bloque Cots), refuerza la verticalidad de las ventanas laterales, que alternativamente también agrupó en bandas verticales que combinan paneles cerámicos con ventanas, y contrasta con el efecto flotante que crea el masivo tejado levantado sobre pilastras.*

*The Gispert Saüch House represents the culmination of a series of projects carried out by Masó at the time of the Mancomunitat (1914-1925), a period of relative normality for Catalan culture during which the modernising Noucentista movement developed. Indeed, this particular house can be seen as a synthesis of the architectural modernity of Masó. The main point of interest lies in the solution for the angled corner between the two side façades. The building is hollowed out by a series of arches at ground floor level and is chamfered above to create a large triangular terrace. The openings and the ceramic decoration (the Cots Block fruit motif is repeated here) on the chamfer reinforce the verticality of the side windows. Some of the openings are aligned in vertical strips alternating windows and ceramic panels, which contrast with the floating effect of the massive roof raised on pilasters.*

Cette maison met un point culminant à la série de travaux que Masó exécuta durant l'existence de la Mancommunauté de Catalogne, période de relative tranquillité pour la culture catalane, qui permit l'action modernisatrice du *Noucentisme*. En réalité, la maison est pour ainsi dire une synthèse de la modernité architecturale de Masó. À souligner la solution adoptée pour l'angle des deux façades latérales, qu'il ouvre au rez-de-chaussée grâce aux arcs, et qu'il raccourcit à partir du premier étage, ce qui lui permet de créer une terrasse et un chanfrein. Celui-ci, ponctué d'ouvertures et de carrelage décoratif (le motif des fruits de l'immeuble Cots est ici repris), renforce la verticalité des fenêtres latérales, alternativement regroupées elles aussi en bandes verticales associant panneaux de céramique et fenêtres, en contraste avec l'effet flottant que crée la massive toiture reposant sur des pilastres.



## 9 Bloc Colomer, 1927-28

Carretera de Barcelona, núm. 7

La façana d'aquesta casa de pisos per a Joaquim Colomer ha estat descrita com "inquietant" i s'ha parlat de la "radicalitat compositiva" del seu disseny. Certament, el joc de formes rectangulars al voltant de l'eix central és sorprendent. Masó va concebre una sèrie de formes molt pròximes a l'estètica de l'*art déco*, que va connectar verticalment. De baix a dalt, veiem les inicials del propietari a la porta d'entrada, el colom (una altra referència al cognom) de forja a l'òcul inferior, la data de finalització de l'obra, tres relleus de terra cuita amb *putti* dels oficis (dissenyats per l'escultor Jaume Busquets i realitzats a l'obrador Marcó de Quart), i l'òcul superior. Els rètols en ceràmica de les portes laterals, amb el nom i cognom del propietari, també van ser dissenyats per Masó i fets a la fàbrica de ceràmica La Gabarra de la Bisbal.

La fachada de esta casa de pisos para Joaquim Colomer ha sido descrita como "inquietante" y se ha hablado de la "radicalidad compositiva" de su diseño. Ciertamente, el juego de formas rectangulares alrededor del eje central es sorprendente. Masó concibió una serie de formas muy próximas a la estética del *art déco*, que conectó verticalmente. De abajo hacia arriba, vemos las iniciales del propietario en la puerta de entrada, la paloma (colom en catalán, otra referencia al apellido) de forja en el óculo inferior, la fecha de finalización de la obra, tres relieves de terracota con *putti* de los oficios (diseñados por Jaume Busquets y realizados en el obrador Marcó de Quart), y el óculo superior. Los rótulos de cerámica de las puertas laterales, con el nombre y apellido del propietario, también fueron diseñados por Masó y realizados en la fábrica de cerámica La Gabarra de La Bisbal.

The apartment block commissioned by Joaquim Colomer has been described as having a "radical" composition and a "disconcerting" façade. The interplay of Art-Deco type rectangular shapes connected vertically around the central axis is indeed unusual. Working upwards from the ground floor, we can see the owner's initials above the entrance, a wrought-iron pigeon ("colom" in Catalan being a reference to the owner's surname) on the lower oculus, the date on which construction ended, three terracotta bas-reliefs of putti representing different trades (designed by sculptor Jaume Busquets and manufactured at the Marcó factory in Quart), and finally another oculus at the top of the building. The ceramic signs bearing the owner's name over the side doors were designed by Masó and manufactured at La Gabarra ceramics factory in La Bisbal.

La façade de cette maison d'habitations construite pour Joaquim Colomer a été qualifiée d'inquiétante et on a parlé de la « radicalité compositionnelle » de sa conception. Il est vrai que le jeu des formes rectangulaires qui en encadrent l'axe central est surprenant. Masó a conçu une série de formes très proches de l'esthétique *art déco*, et il les a reliées verticalement. De bas en haut, on reconnaît les initiales du propriétaire sur la porte d'entrée, la colombe (colom en catalan, autre référence au patronyme) de fer forgé dans la lucarne inférieure, la date d'achèvement des travaux, trois reliefs de terre cuite avec *putti* des corps de métiers (conçus par Jaume Busquets et réalisés à l'atelier Marcó de Quart), et l'œil-de-bœuf supérieur. Les écriveaux de céramique des portes latérales, qui portent le prénom et le nom du propriétaire, ont également été dessinés par Masó et fabriqués à l'usine de céramique La Gabarra de La Bisbal.



## 10 Farinera Teixidor, 1910-11 / 1915-16 / 1923-24

Carretera de Santa Eugènia, núm. 42

Els treballs de Masó amb l'empresari Alfons Teixidor van durar més de dues dècades i es van dur a terme sobretot en aquesta part de la ciutat. En aquest cas l'ençàrec que va rebre el jove arquitecte consistia en la construcció de l'habitatge, les oficines, la fàbrica i les naus de la farinera, amb ampliacions posteriors. La farina i les espigues de blat van ser, obviament, la seva font d'inspiració: "Fins i tot les teulades i la cúpula seran blanques. Tot nevat! Vull que sigui realment la casa de les farines". La varietat formal de Masó, amb esplèndides combinacions de diferents plans, ondulacions i volums, es complementa amb la gran riquesa de la serralleria, la pedra, i els vitralls. Diferents especialistes posen aquest edifici com a exemple de la destil·lació que Masó va fer de Gaudí, de Mackintosh, i de la Secesió vienesa. Actualment és la seu del diari *El Punt*.

*Los trabajos de Masó para el empresario Alfons Teixidor duraron más de dos décadas y se llevaron a cabo mayoritariamente en esta parte de la ciudad. En este caso el encargo que recibió el joven arquitecto consistía en la construcción de la vivienda, las oficinas, la fábrica de harinas y sus naves, con posteriores ampliaciones. La harina y las espigas de trigo fueron, obviamente, su fuente de inspiración: "Hasta los tejados y la cúpula serán blancos. ¡Todo nevado! Quiero que sea realmente la casa de las harinas". La variedad formal de Masó, con espléndidas combinaciones de diferentes planos, ondulaciones y volúmenes, se complementa con la gran riqueza de la cerrajería, la piedra y los vitrales. Diferentes especialistas citan este edificio como ejemplo de la destilación que Masó hizo de Gaudí, de Mackintosh, y de la Secesión vienesa. Actualmente es la sede del periódico El Punt.*

*For over two decades, Masó worked on projects commissioned by entrepreneur Alfons Teixidor, mainly in this part of the city. In this case the young architect was entrusted with the construction (and subsequent enlargements) of the offices and the factory-floor of a flour mill, which also included the owner's residence. Flour and sheaves of wheat provided an obvious source of inspiration: "Even the roofs and the dome shall be white. Everything shall be snow-white! I want this to be a real flour house". Masó's range of shapes and his superb combinations of planes, undulations and volumes are complemented by an abundance of wrought iron, stone and stained glass. Academics claim this building to be a distillation of ideas that the young Masó gleaned from Gaudí, Mackintosh and the Viennese Secession. Today the Teixidor Flour Mill houses El Punt daily newspaper.*

*Les travaux de Masó pour le compte de l'entrepreneur Alfons Teixidor durèrent plus de deux décennies et, pour la plupart, furent exécutés dans cette partie de la ville. En l'occurrence, la commande que reçut le jeune architecte portait sur la construction du logement, des bureaux, de la minoterie et de ses halles, outre plusieurs agrandissements ultérieurs. Il s'inspira bien évidemment de la farine et des épis de blé : « Tout sera blanc, jusqu'aux toits et à la coupole. Blanc comme neige ! Je veux que ce soit vraiment la maison des farines ». À la variété formelle de Masó, avec de splendides combinaisons de différents plans, ondulations et volumes, vient s'ajouter la grande richesse de la ferronnerie, de la pierre et des vitraux. Plusieurs spécialistes citent ce bâtiment comme un exemple de la synthèse faite par Masó à partir de Gaudí, de Mackintosh et de la Sécession viennoise. Actuellement, il est le siège du quotidien El Punt.*



## 11 Casa Teixidor (de la Punxa), 1918-22

Carretera de Santa Eugènia, núm. 19

Després de la farinera, Teixidor va encarregar a Masó la construcció d'uns magatzems i una casa de pisos de lloguer. L'element més destacat és el coronament de la torre, amb escates de ceràmica vidriada de tres colors, que ha donat a l'edifici el sobrenom de "la punxa". Les façanes són d'una accentuada però lleugera verticalitat, que és ressaltada pel contrast amb la solidesa de la paret de rajol i pedra que envolta el conjunt. En aquest edifici també són remarcables els treballs artesanal en ferro i vidre, tant a l'exterior com a l'interior, així com el gran esgraflat de la torre on Masó va representar un molí. Tanmateix, a l'hora de definir aquesta obra s'ha dit que el llenguatge de Masó (igual que la societat i la cultura a Catalunya) passava per un moment de crisi. Actualment és la seu del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona.

*Después de la fábrica de harinas, Teixidor encargó a Masó la construcción de unos almacenes y una casa de pisos de alquiler. El elemento más destacado es el coronamiento de la torre, con escamas de cerámica vidriada de tres colores, que ha dado al edificio el sobrenombre de "la punxa" (la punta). Las fachadas son de una acentuada pero ligera verticalidad, resaltada por el contraste con la solidez de la pared de ladrillo y piedra que rodea el conjunto. En este edificio también son remarcables los trabajos artesanos de hierro y cristal, tanto en el interior como en el exterior, así como el gran esgrafiado de la torre donde Masó representó un molino. Sin embargo, a la hora de definir esta obra se ha dicho que el lenguaje de Masó (al igual que la sociedad y la cultura en Cataluña) pasaba por un momento de crisis. Actualmente es la sede del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona.*

*After the completion of the Flour Mill, Alfons Teixidor commissioned Masó to construct some warehouses nearby with a block of rental apartments above. The most outstanding feature of this building is the pointed roof of the tower made of scale-shaped ceramic tiles glazed in three different colours, hence its popular nickname of La Punxa (The Spike). The dramatically vertical facades maintain a certain lightness, which is accentuated by the solidity of the surrounding stone-and-brick wall. The glass and wrought iron craftsmanship, both interior and exterior, is also remarkable in this building, as is Masó's large sgraffito design of a mill that can be seen on the tower. Nevertheless, the project was carried out during a period of social and cultural crisis in Catalonia, which is said to be reflected here in Masó's architectural expression. Today the building is the head office of the Quantity Surveyors' Association of Girona.*

Après la minoterie, Teixidor charge Masó de construire des entrepôts et un immeuble locatif. L'élément le plus remarquable en est le couronnement de la tour, avec ses écailles tricolores de céramique vitrifiée, auquel le bâtiment doit le surnom de *la punxa* (la pointe). Les façades sont d'une verticalité prononcée, mais néanmoins légère, encore rehaussée par le contraste avec le robuste mur de brique et de pierre qui ceint l'ensemble. Dans ce bâtiment, on remarque également le travail artisanal du fer forgé et du verre, aussi bien à l'intérieur qu'à l'extérieur, ainsi que le grand sgraffite qui orne la tour, où Masó a représenté un moulin. Cependant, définissant cette œuvre, certains ont dit que le langage de Masó (à l'instar de la société et de la culture catalane) traversait alors un moment de crise. Le bâtiment abrite aujourd'hui l'Association professionnelle des maîtres d'œuvre projeteurs et architectes techniques de Girona.



## 12 Casa Ensesa, 1913-15 / 1931-32

Carretera de Barcelona, núm. 68

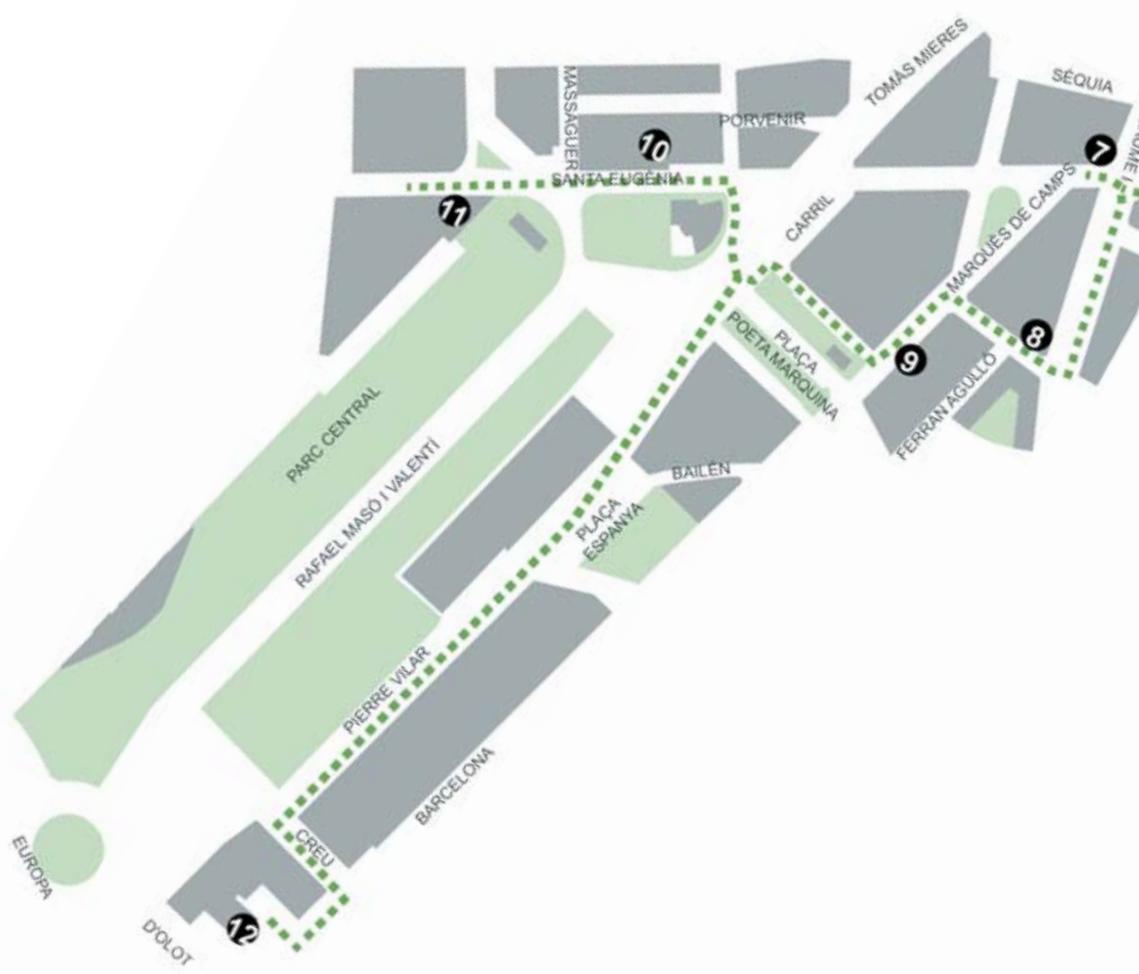
La família Ensesa, igual que la Teixidor, va ser un altre client important de Masó al llarg de tota la seva vida. Aquí, entre d'altres intervencions, va fer l'ampliació i reforma d'una casa per a habitatge i oficines de la fàbrica La Montserrat i anys més tard la tanca que envoltava el recinte. La casa, malgrat l'abandonament i les reformes posteriors que ha sofert, encara és un magnífic exemple de l'arquitectura noucentista de Masó, que es manifesta sobretot en les formes, els colors, i la textura del frontó, dels estucats, dels esgrafiats i de la ceràmica vidriada. En canvi, les dimensions i la geometria de la tanca ja denoten una altra època i un estil més pròxim al racionalisme dels anys 30. De l'esplèndida ornametació interior i del mobiliari dissenyat per Masó, *in situ* es conserven l'escala principal i pocs elements més. Actualment és la seu de l'Escola Municipal de Música.

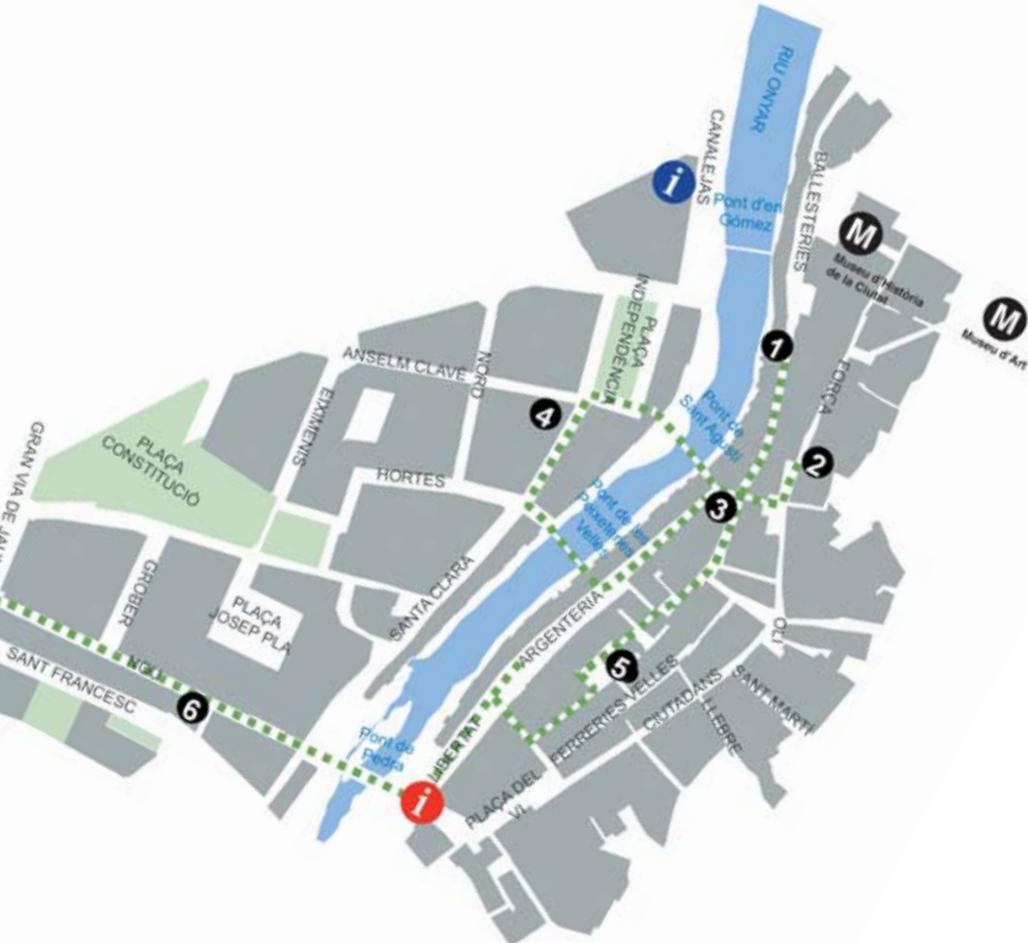
*La familia Ensesa, al igual que la Teixidor, fue otro cliente importante de Masó a lo largo de toda su vida. Aquí, entre otras intervenciones, realizó la ampliación y reforma de una casa para vivienda y oficinas de la fábrica de harinas La Montserrat y años más tarde la cerca que rodeaba el recinto. La casa, a pesar del abandono y las reformas posteriores que ha sufrido, aún es un magnífico ejemplo de la arquitectura noucentista de Masó, que se manifiesta especialmente en las formas, los colores, y la textura del frontón, de los estucados, de los esgrafiados y de la cerámica vidriada. En cambio, las dimensiones y la geometría de la cerca ya denotan otra época y un estilo más próximo al racionalismo de los años 30. De la espléndida ornamentación interior y del mobiliario diseñado por Masó, in situ sólo se conservan la escalera principal y pocos elementos más. Actualmente es la sede de la Escuela Municipal de Música.*

*Masó received large commissions throughout his professional life from the Ensesa family as well as the Teixidor family. In this case, he undertook to renovate and enlarge an existing construction in order to create a residence and offices for La Montserrat Flour Mill. An enclosing wall and other features were added at a later date. Despite neglect and posterior renovations, the house is still a magnificent example of Masó's Noucentista architecture, as seen in the shapes, colours and texture of the pediment, stuccos, sgraffiti and glazed ceramics. On the other hand, the dimensions and the geometry of the enclosing wall denote another period and a style that is closer to the rationalism of the 1930s. Today, the main staircase and little else remain in situ of the superb furniture and interior decoration designed by Masó. The Municipal School of Music is now housed in the building.*

Tout comme les Teixidor, la famille Ensesa fut elle aussi un gros client de Masó, tout au long de sa vie. Ici, entre autres interventions, il s'est employé à agrandir et restaurer une maison d'habitation et des bureaux pour la minoterie La Montserrat et, des années plus tard, il a conçu la clôture qui enserrait la propriété. En dépit de son abandon et des restaurations ultérieures qu'elle a subies, la maison reste un magnifique exemple de l'architecture *noucentiste* de Masó, ce que manifestent tout particulièrement les formes, les couleurs et la texture du fronton, des stucs, des sgraffites et de la céramique vitrifiée. Les dimensions et la géométrie de la clôture, en revanche, dénotent déjà une autre époque et un style plus proche du rationalisme des années 30. De la splendide ornementation intérieure et du mobilier dessiné par Masó, il ne reste plus ici que l'escalier principal et de rares éléments. Actuellement, la maison est le siège de l'École municipale de musique.







- ① **Casa Masó** - Carrer Ballesteries, 29
- ② **Bloc Ribas Crehuet** - Carrer de la Força, 6
- ③ **Farmàcia Masó-Puig** - Carrer Argenteria, 29
- ④ **Bloc Cots** - Carrer Santa Clara, 53
- ⑤ **Bloc Salieti** - Carrer de la Neu, 1
- ⑥ **Bloc Batlle** - Carrer Fontanilles, 2
- ⑦ **Casa Corominas** - Plaça del Marquès de Camps, 2
- ⑧ **Casa Gispert Saüch** - Carrer Álvarez de Castro, 9
- ⑨ **Bloc Colomer** - Carretera de Barcelona, 7
- ⑩ **Farinera Teixidor** - Carretera de Santa Eugènia, 42
- ⑪ **Casa Teixidor (de la Punxa)** - Carretera de Santa Eugènia, 19
- ⑫ **Casa Ensesa** - Carretera de Barcelona, 68
- ⑬ **Museu d'Història de la Ciutat**
- ⑭ **Museu d'Art**

Més informació sobre aquests i altres edificis de Masó a Girona:

*Más información sobre estos y otros edificios de Masó en Girona:*

More information about these and other buildings by Masó in Girona:

*En savoir plus sur ces et d'autres bâtiments de Masó à Girona :*

Aragó, Narcís-Jordi, ed. *Rafael Masó: ciutadà de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona, 2006.

Arxiu Històric. "Fons Rafael Masó". Demarcació de Girona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.  
<http://www.coac.net/Girona/fhomegirona.htm>

Birulés, Josep Maria. *Guia d'arquitectura de Girona: àrea urbana: Girona, Salt, Sarrià de Ter, Vilablareix*. Girona: Demarcació de Girona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya / Triangle Postals, 2008.

Birulés, Josep Maria. *Guía de arquitectura de Girona: área urbana: Girona, Salt, Sarrià de Ter, Vilablareix*. Girona: Demarcació de Girona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya / Triangle Postals, 2008.

Birulés, Josep Maria. *Guide to the Architecture of Girona: urban area: Girona, Salt, Sarrià de Ter, Vilablareix*. Girona: Demarcació de Girona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya / Triangle Postals, 2008.

Domènech, Gemma, i Gil, Rosa Maria. "Rafael Masó. Arquitecte 1880-1935". Comissió Any Masó 2006.  
<http://www.rafaelmaso.org/>

Gil Tort, Rosa Maria. *Geografia de Masó: L'arquitecte i les comarques gironines*. Girona: Diputació de Girona, 2006.

Lacuesta, Raquel, i altres. *Rafael Masó i Valentí. Arquitecte (1880-1935)*. Barcelona: Fundació "la Caixa", 2006.

Lanau, Pau; Torns, Miquel i Vinyoles, Carme. *Rafael Masó, habitat*. Girona: El Punt, 2007.

Pujol i Coll, Josep. *La Casa Teixidor de Masó: el promotor, l'arquitecte i els seus col-laboradors*. Girona: Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona, 2006.

Tarrús, Joan, i Comadira, Narcís. *Rafael Masó: arquitecte noucentista*. Girona: Demarcació de Girona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2007.

Edita: Ajuntament de Girona i Fundació Rafael Masó, 2009.

Aquesta publicació ha comptat amb el suport del Pla de Foment Turístic de Girona, un projecte cofinançat per l'Ajuntament de Girona i pel Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya; d'Arquia Caixa d'Arquitectes, del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona, i de la Fundació Rafael Masó.

© dels textos: Anna Pagans Gruartmoner, Jordi Falgàs

© de les fotografies: Jordi Puig

Traduccions a l'anglès i francès: Link

Impressió i maquetació: Gràfiques Alzamora

Dipòsit legal: GI-658-2009

imatge de la portada i contraportada: Detall de l'arrambador de l'escala de la Casa Masó, amb els cairons dissenyats per Rafael Masó.

Fotografia pàgina 5: Retrat de Rafael Masó. Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Girona. Fons Rafael Masó.



